

I. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

СУЧАСНИЙ ТЕНІС: СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ПРОФЕСІЙНИХ СПОРТСМЕНІВ У ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Ольга Борисова

Національний університет фізичного виховання і спорту України,
Київ

Анотація

В статті проведено аналіз со-отношения сил на міжнародній арені, определены причини изменения лидера, а также особенности организации системы подготовки профессиональных теннисистов в ведущих странах мира в зависимости от модели управления спортом.

Summary

In article a parity of forces on international scene are analyzed, the reasons of change of the leader and feature of the organization system of training of professional tennis players in the leading countries of the world depending on model of management sport are defined.

Постановка проблеми. Одним з видів спорту, що активно розвивається у світі й істотно впливає на підтримку позитивного міжнародного іміджу будь-якої країни, у тому числі й України, є професійний теніс. Приналежність системи професійного тенісу до сфери бізнесу обумовлює атмосферу жорсткої конкуренції у всіх її структурних утвореннях. Істотним фактором, що вплинув на розвиток сучасного тенісу, стало повернення йому статусу олімпійського виду спорту й допуск професіоналів до участі в Олімпійських іграх, що сприяло прогресу професійного тенісу практично у всіх країнах-членах міжнародного олімпійського руху.

Робота виконується в рамках теми 2.1.1. «Професійний спорт – система знань і сфера практичної діяльності» Зведеного плану науково-дослідної роботи в сфері фізичної культури й спорту на 1998-2000 рр. Державного комітету України з фізичної культури й спорту, номер державної реєстрації 0199U001831, теми 1.1.7. «Методико-теоретичні основи розвитку професійного спорту в Україні» Зведеного плану науково-дослідної роботи в сфері фізичної культури й спорту на 2001-2005 рр. Державного комітету молодіжної політики, спорту й туризму України, номер державної реєстрації 0103U003018 і теми 1.1.4 «Історичні й організаційні напрямки розвитку професійного спорту в

Україні» Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури й спорту на 2006-2010 рр. Міністерства України у справах сім'ї, молоді й спорту, номер державної реєстрації 0106U010760.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексний аналіз літературних джерел показав, що модифікація сучасного спорту, обумовлена процесами глобалізації, професіоналізації й комерціалізації, свідчить про необхідність наукового обґрунтування реорганізації національних організаційно-управлінських систем спорту відповідно до загальносвітових тенденцій [1-3]. Відзначена проблема особливо гостро проявляється в спортивних іграх, які не тільки популярні та видовищні, але й комерційно привабливі. Сьогодні в цій галузі накопичений великий обсяг емпіричного матеріалу, що вимагає не тільки теоретичного осмислення, але й інтеграції знань у єдину систему. Для наукового обґрунтування основ розвитку професійного тенісу необхідний комплексний підхід, що передбачає розгляд виділеної проблеми в трьох основних аспектах: історичному, структурному й організаційному.

Мета дослідження: аналіз співвідношення сил на міжнародній арені, а також системи підготовки тенісистів у провідних країнах світу.

Методи дослідження: аналіз спеціальної літератури; системний аналіз; порівняння й аналогії.

Результати досліджень та їх обговорення. Сьогодні в міжнародному рейтингу Асоціації тенісистів-професіоналів (АТР) представлено 2800-3000 чол. з 99 країн, а в Жіночій тенісній асоціації (WTA) – 1500-1700 чол. з 87 країн. Лідерами за загальною кількістю набраних очок у чоловіків є Іспанія, Франція, США, а в жінок – Росія, Франція, США. Очевидним є й той факт, що лідерство визначається не тільки кількістю гравців і зіграних турнірів, але, насамперед, результатами спортсменів. Так, за показниками 2001 р., тільки 6 тенісистів Швейцарії на чолі з Р. Федерером і 13 тенісисток з Бельгії, у числі яких Ж. Енен забезпечують практично ті ж бали, що й 64 німецьких тенісистів й 48 чеських тенісисток (табл.1, табл.2).

Поява у світовому тенісі 10 провідних тенісистів Е.Маррея і Н.Джоковича, дозволили Великій Британії у складі 56 чол. і Сербії – 32 чол. забезпечити такі ж бали, що й Італія представництвом 103 гравців. Відсід Ж.Енен змінив розташування сил у жіночому тенісі. У 2009 р. бельгійська команда за заробленими балами посідає почесне 14 місце, хоча представництво гравців істотно зросло з 14 до 34 чол. В.Азаренка забезпечила Білорусі гідне місце у світовій 10, хоча всього 23 тенісистки беруть участь у професійному турі. Значно зміц-

нили свої позиції й представниці Китаю [4-6]. Таким чином, за останні 15-20 років розташування сил на міжнародній арені значно змінилося, у європейських країнах відзначається інтенсивний розвиток тенісу.

Слід зазначити, що процес розвитку національних структур тенісу має свої виражені особливості. Так, організаційно-управлінська система тенісу в Німеччині побудована за принципом особистої участі держави, а система підготовки гравців являє собою єдину вертикально-інтегровану систему, у якій відзначається централізація. Поділ тенісу на олімпійський й професійний напрямки здійснюється за такими критеріями, як рівень майстерності та вік спортсменів. У результаті цього в Німеччині функціонує єдина система змагань, а професійний теніс являє собою спорт вищих досягнень.

На організаційний стан професійного тенісу в країнах СНД (він вкрай різний) впливають такі фактори: базові основи системи спорту, закладені в радянський період; соціально-економічні можливості окремих держав, а також індивідуальні темпи їхнього пристосування до умов ринку; природні, екологічні особливості територій і національні традиції. Прямо або опосередковано відзначені фак-

тори впливають на підготовку й змагальну діяльність тенісистів, обумовлені специфікою тривалості сезону (із січня по листопад) і високою щільністю календаря змагань. Разом з тим, впровадження в структуру спортивної підготовки сучасного науково-методичного супроводу, дозволило росіянам в останні 10 років посісти лідируюче положення в дитячо-юнацькому спорті, а також істотно зміцнити позиції в професійному тенісі, про що свідчать темпи розвитку цього виду спорту в Росії, представництво гравців у світовій сотні найсильніших спортсменів, результати змагань в індивідуальних і командних турнірах, на Олімпійських іграх у Пекіні, а також зростання популярності тенісистів як у світі, так і в країні.

Система організації спорту в США являє собою децентралізовану модель, функціонування якої ґрунтується на принципі невтручання уряду в справи спорту, вираженого у відсутності прямого фінансування. У системі тенісу США виділяються різні напрямки спорту: студентський (аматорський), олімпійський і професійний теніс, які взаємодіють між собою. Функціонування зазначених напрямків як самостійних, обумовлено наявністю різних керівних організацій, а також різними системами підготовки й змагань.

Таблиця 1.

**Представництво країн у міжнародному рейтингу АТР
(за станом на 27.09.07 та 25.05.09)**

Місце, яке посідає у класифікації (попереднє місце)	Країна	Загальна кількість отриманих очок		Кількість спортсменів		Кількість зіграних турнірів	
		2007	2009	2007	2009	2007	2009
1 (1)	Іспанія	21902	44064	102	99	1056	1753
2 (2)	Франція	15723	32806	61	110	1087	1625
3 (4)	Аргентина	14364	24764	167	104	903	1706
4 (3)	США	14851	24247	145	134	1078	1495
5 (6)	Німеччина	9876	18994	64	97	822	1236
6 (5)	Росія	10930	15639	69	71	499	917
7 (7)	Швейцарія	9197	14383	6	21	173	268
8 (10)	Сербія	6473	13324	43	32	224	379
9 (8)	Італія	7370	12229	114	103	867	1415
10 (-)	Велика Британія	-	11662	-	56	-	661
11(9)	Чехія	6637	10254	120	47	456	702

**Представництво країн у міжнародному рейтингу WTA
(за станом на 27.09.07 та 25.05.09)**

Місце, яке посідає у класифікації (попереднє місце)	Країна	Загальна кількість отриманих очок		Кількість спортсменів		Кількість зіграних турнірів	
		2007	2009	2007			2007
1 (1)	Росія	24747,5	52290	84	146	1170	1190
2 (3)	США	11957,5	27148	108	200	1214	1147
3 (2)	Франція	12363,8	20196	976	101	69	859
4 (4)	Італія	7102,5	14132	65	110	891	891
5 (5)	Сербія	6949,3	12519	18	27	217	184
6 (6)	Чехія	6667,3	11416	48	59	631	585
7 (8)	Німеччина	4901,3	9613	57	101	822	626
8 (-)	Китай	(-)	8368	(-)	55	(-)	33
9 (9)	Україна	4640,3	7722	35	54	457	481
10 (-)	Білорусь	(-)	7680	(-)	23	(-)	199
11	Японія	4374,3	7340	67	107	754	661
12	Польща	(-)	5830	(-)	38	(-)	233
13	Данія	(-)	4524	(-)	11	(-)	61
14 (7)	Бельгія	5668,3	2146	13	34	130	164

Однак незалежно від моделі функціонування спорту в країні основні функції підготовки елітних гравців виконуються приватними організаціями, серед яких помітне місце посідають міжнародні спеціалізовані академії. Компенсуючи своєю діяльністю обмежені можливості національних федерацій у розвитку юнацького спорту, вони комплексно вирішують завдання підготовки тенісистів екстра класу шляхом надання унікальної можливості перспективним гравцям працювати із кращими тренерами й тренуватися один з одним. Висока кваліфікація тренерського складу забезпечується не тільки видатними спортивними досягненнями в минулому, використанням сучасних науково-методичних розробок, але й великим досвідом роботи з талановитими гравцями, які й становлять світову еліту тенісу.

Висновки.

1. Приналежність тенісу до сфери бізнесу, повернення статусу олімпійського виду спорту й допуск професіоналів до участі в Олімпійських іграх, розширення географії проведення турнірів (більше 30 держав) і

максимальне залучення країн (представництво гравців близько 100 країн) обумовлюють високий рівень конкуренції (велика кількість талановитих тенісистів) при наявності явно вираженого лідера.

2. Особливостями функціонування національних структур тенісу є: різні схеми формування базових основ, що визначають інфраструктуру виду спорту, рівень спортивних досягнень лідерів і збірних команд, якість організації внутрішніх і міжнародних змагань, умови для підготовки спортсменів і роботи тренерів. Істотно впливають на формування інфраструктури також стан внутрішнього ринку й зміни, що відбуваються в суспільстві (соціальні, економічні, політичні тощо). Загальним для всіх суб'єктів є залежність розвитку національної організаційно-управлінської структури від динаміки сучасних тенденцій у світовій системі професійного тенісу.

3. Підготовка елітних тенісистів міжнародними спеціалізованими академіями обумовлена

такими факторами: високим ціновим порогом спортивних послуг і споруд, фінансовою й організаційною нестабільністю функціонування національних систем у сфері резервного спорту, зростанням популярності тенісу серед населення (особливо серед матеріально забезпечених його прошарків).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.

1. Globalization and sport / Giulianotti R., Robertson R. [ets.] / ed. Giulianotti R., Robertson R. – Malden: Blackwell Publishing, 2008. – 144 p.
2. Mullin B. Sport marketing / Bernard J. Mullin, Stephen Hardy, William A. Sutton. – 3 ed. – Champaign: Human Kinetics, 2007. -540 p.
3. Woods R. Social issues in sport / R.Woods. – Champaign: Human Kinetics, 2007.-384 p.
4. <http://www.atpworldtour.com/News/2009/News-Landing.aspx>
5. <http://www.itftennis.com/abouttheitf/publications/2010/itfworld.asp>
6. <http://www.sonyericssonwttatour.com/page/News/2010.html>

